

Karton revolucija
Tuzla, mart 2025 godine

**HODOGRAM PROGLAŠENJA
ZAŠTIĆENIH PODRUČJA NA
TERITORIJI FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE**

+387 61 944 339
www.revolucija.ba
karton@revolucija.ba

Sadržaj

Uvod	03
Uslovi zaštite	05
Praktični koraci	06
Zakon/Akt o proglašenju	12
Upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima	14
Provođenje zaštite	15
Finansiranje	18
Inspekcijski nadzor	19

Uvod

U Federaciji Bosne i Hercegovine zaključno sa početkom 2025. godine ima 14 zaštićenih područja, od toga samo jedan Nacionalni park i ukupno oko 4,5% zaštićenog teritorija, što je daleko ispod obaveze od 17% koju smo preuzeli Svjetskom konvencijom o biološkoj raznolikosti, direktivama i ugovorima do 2020. godine ili novo čemu smo se obavezali, 30% kako je to definirano prošle godine na GEF konferenciji (COP 15).

Zakonodavstvo Federalnog ministarstva okoliša i turizma podrazumijeva sljedeće Zakone i podzakonske akte:

1. Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH“, broj: 15/21) 16 provedbenih propisa
2. Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH“, broj: 72/24) 12 provedbenih propisa
3. Zakon o upravljanju otpadom („Službene novine Federacije BiH“, br. 33/03, 72/09, 92/17 i 72/24) 30 provedbenih propisa
4. Zakon o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, br. 66/13 i 10/25) 19 provedbenih propisa
5. Zakon o Nacionalnom parku „Una“ („Službene novine Federacije BiH“, broj: 44/08) sa provedbenim propisima
6. Zakon o zaštiti od buke („Službene novine Federacije BiH“, broj 110/12)
7. Zakon o Fondu za zaštitu okoliša („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/03) 5 provedbenih propisa
8. Zakon o vodama („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 70/06 5 provedbenih propisa – Ovde spada i Uredba o graničnim vrijednostima za privredne subjekte, gdje su najveći problem stari, privredni subjekti kojima su uvijek davali produženi rok za usklađivanje ispuštanja otpadnih voda u skladu sa direktivom o vodama.

Od svih nabrojanih, Zakon o zaštiti prirode je krovni zakon.

Zaštićene prirodne vrijednosti prema IUCN međunarodnoj klasifikacija i u skladu sa članom 134. Zakona o zaštiti prirode su:

- (1) Kategorija Ia: Strogi rezervat prirode
Kategorija Ib: Područje divljine
- (2) Kategorija II: Nacionalni park
- (3) Kategorija III: Spomenik prirode i prirodnih obilježja
- (4) Kategorija IV: Područje upravljanja staništima/vrstama
- (5) Kategorija Va: Zaštićen pejzaži: Kopneni pejzaž i Morski pejzaž
Kategorija Vb: Regionalni park
- (6) Kategorija VI: Zaštićena područja sa održivim korištenjem prirodnih resursa.

U skladu sa članom 3[1]. i načelima iz člana 4. Zakona o zaštiti prirode, a naročito načela da se svako mora ponašati tako da doprinosi očuvanju biološke i pejzažne raznolikosti, ekološkog naslijeđa i zaštiti prirodnih vrijednosti, odnosno očuvanju opštekorisne uloge prirode, te da je zaštita prirode pravo i obaveza svakog fizičkog i pravnog lica, u nastavku ovog dokumenta donosimo praktične korake i vodič za proglašenje nekog područja, zaštićenim područjem.

[1] Član 3 Zakona o zaštiti prirode: "Ciljevi zaštite prirode su očuvati i obnoviti postojeću biološku i pejzažnu raznolikost u stanju prirodne ravnoteže i usklađenih odnosa s ljudskim djelovanjem; utvrditi stanje i osigurati praćenje stanja prirodnih vrijednosti; osigurati system zaštite prirodnih vrijednosti radi trajnog očuvanja njihovih svojstava na osnovu kojih se proglašavaju zaštićenima; osigurati održivo korištenje prirodnih dobara bez bitnog oštećivanja dijelova prirode i uz što manje narušavanja ravnoteže njenih dijelova, spriječiti štetne zahvate i poremećaje u prirodi kao posljedice tehnološkog razvoja i obavljanja djelatnosti, te osigurati što povoljnije uslove očuvanja i slobodnog razvoja prirode pri njenom ekonomskom korištenju, osigurati pravo građana na zdrav okoliš, odmor i razonodu u prirodi."

Uslovi zaštite

- 1) Da je područje predviđeno u prostorno-planskoj dokumentaciji – prije samog pokretanja inicijative za zaštitu prirodnog područja, potrebno je da je to područje planirano za zaštitu u važećoj prostorno-planskoj dokumentaciji, odnosno Prostornim planom FBiH i lokalnih nivoa (Kantona, općina/gradova).
- 2) Da postoji početni obuhvat za valorizaciju, koji će biti predmet stručnog obrazloženja za zaštitu koji treba biti u potpunosti usaglašen sa granicama obuhvata prema usvojenom prostornom planu.

Praktični koraci

1

Podnošenje inicijative za proglašenje nekog područja zaštićenim

2

Proces izrade stručnog obrazloženja

3

Donošenje Zakona ili Akta o zaštiti prirodne vrijednosti

4

Upisivanje u Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti

5

Upravljanje Zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima

6

Organizacija prostora, način korištenja, uređenja i zaštite prostora

7

Plan upravljanja

8

Inspekcijski nadzor

9

Prestanak zaštite

1

Podnošenje inicijative za proglašenje nekog područja zaštićenim

U pismu inicijative potrebno je iskazati potrebu za pokretanje inicijative za proglašenje određenog prostora zaštićenim u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine. Pismo inicijative treba da sadrži podatke o tome da je prostorno-planskom dokumentacijom određenog područja taj dio planiran za zaštitu, okvirne granice obuhvata te argumente valorizacije određenog prostora u kontekstu njegove biološke i druge vrijednosti.

Pismo inicijative mogu uputiti:

- Predstavnici lokalnih zajednica i organi vlasti (federalnih, kantonalnih, gradskih i općinskih);
- Stručne i naučne institucije;
- Nevladine organizacije i formalna udruženja građana;
- Građani kao pojedinci ili kao neformalne grupe građana.

2

Proces izrade stručnog obrazloženja

Kao drugi korak u procesu proglašavanja određenog prostora zaštićenim, potrebno je sprovesti proces izrade stručnog obrazloženja. Stručno obrazloženje između ostalog mora sadržavati tačne zone obuhvata određenog prostora, detaljno opisane vrijednosti koje posjeduje kao i prijedlog stepena zaštite u skladu sa IUCN klasifikacijom. Stručno obrazloženje izrađuju Zavod za zaštitu prirode, Naučne i istraživačke državne ustanove/fakulteti, te određene privatne firme koje se bave istraživanjima i izradom Studija.

Izrada stručnog obrazloženja iznosi određenu sumu novca, koja se određuje prema kompleksnosti zadatka, broju istraživača potrebnih za realizaciju, vremenu izrade, specifičnim zahtjevima naručioca, kao i obimu i veličini prostora koji se istražuje.

3 Donošenje Zakona ili Akta o zaštiti prirodne vrijednosti

Kao treći korak u hodogramu proglašavanja zaštićenih područja potrebno je da nadležni organ vlasti kao što je gradsko/opštinsko vijeće, Skupštine kantona ili Parlament Federacije donese Zakon ili Akt o zaštiti prirodne vrijednosti u zavisnosti od njegove kategorije, kao i administrativno-geografske pripadnosti (Prvo nacrt Zakona/Akta, Javni uvid u trajanju od najmanje 30 dana, zatim objavljivanje u Službenim novinama).

4 Upisivanje u Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti

Zaštićene prirodne vrijednosti upisuju se u Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti. Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti vodi nadležno ministarstvo i zavod. Podaci iz Registra zaštićenih prirodnih vrijednosti su javni.

5

Upravljanje Zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima

Zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima upravljaju javna preduzeća i javne ustanove. Javna preduzeća za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima iz kategorija I. i II., odnosno iz nadležnosti Federacije – osniva Vlada Federacije BiH. Javne ustanove za upravljanje ostalim zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima osnivaju Skupštine kantona ili gradska ili općinska vijeća. Za upravitelja zaštićenog područja može se formirati nova javna ustanova ili se upravljanje može dati postojećoj javnoj ustanovi.

Sredstva za rad osiguravaju se iz osnivačkih sredstava, budžetskih sredstava nivoa vlasti na kojima je područje proglašeno, Fonda za zaštitu okoliša Federacije BiH i fondova za zaštitu okoliša kantona, prihoda od korištenja prirodnih vrijednosti u zaštićenim područjima, prihoda od naknada, utvrđenih beneficija i drugih izvora.

6

Organizacija prostora, način korištenja, uređenja i zaštite prostora

Organizacija prostora, način korištenja, uređenja i zaštite prostora uređuje se Prostornim planom područja posebnih obilježja. Prostorni plan zaštićenih područja donosi Parlament FBiH ili skupština Kantona svako u okviru svoje nadležnosti.

7 Plan upravljanja

Upravljanje zaštićenim područjima provodi se na osnovu plana upravljanja. Plan upravljanja zaštićenim područjem donosi Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona ili općinski načelnik ili gradonačelnik za period od deset godina, na prijedlog Federalnog ministarstva i kantonalnog ministarstva ili općinske/gradske službe nadležne za zaštitu prirode. Plan upravljanja određuje razvojne smjernice, način izvođenja zaštite, korištenja i upravljanja zaštićenim područjem, te pobliže smjernice za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva.

8 Inspekcijski nadzor

Inspekcijski nadzor se sprovodi u odnosu na nadležnost: Federalna inspekcija nadzire područja I i II kategorije, te ostala područja iz nadležnosti Federacije, a kantonalni inspektori nadziru područja III do VI kategorije, odnosno područja iz nadležnosti kantona. Inspektori imaju ovlaštenja za poduzimanje mjera u slučaju nepoštovanja propisa.

9 Prestanak zaštite

Prestanak zaštite – Ako nestanu obilježja zbog kojih je područje zaštićeno, donosi se Akt o prestanku zaštite uz stručno obrazloženje, koji se objavljuje u Službenim novinama.

U postupku izrade dokumenata prostornog uređenja, ministarstvo u čijoj je nadležnosti prostorni obuhvat (Federalno ili kantonalno ministarstvo) izdaje uslove zaštite prirode, te prostorni planovi koji obuhvaćaju zaštićena područja, ne mogu se donijeti bez saglasnosti nadležnog Ministarstva.

nadležnost Federacije

- Kategorije Ia, Ib i II spadaju u nadležnost Federacije i da bi se proglasile zaštićenim područjem Zakon o proglašenju donosi Parlament (Član 144. stav 1.).
- Kategorije III, IV, V i VI zaštićene prirodne vrijednosti koje se nalaze na dva ili više kantona spadaju u nadležnost Federacije (Član 144. stav 3.).

nadležnost kantona

- Kategorije Ia, Ib i II spadaju u nadležnost Federacije i da bi se proglasile zaštićenim područjem Zakon o proglašenju donosi Parlament (Član 144. stav 1.).
- Kategorije III, IV, V i VI zaštićene prirodne vrijednosti koje se nalaze na dva ili više kantona spadaju u nadležnost Federacije (Član 144. stav 3.).

Jedna od novih, ključnih izmjena Zakona o zaštiti prirode jeste da gradsko/općinsko vijeće može proglasiti Zaštićeno područje ukoliko se nalazi samo u području jedne općine/grada i za to treba im saglasnost resornog kantonalnog ministarstva (Član 144. stav 4.).

Uspostava zaštićenih područja na federalnom i kantonalnom nivou se sprovodi uz mišljenje gradskih i općinskih vijeća na čijim područjima se prema prostornom planu prostire zaštićeno područje. (Izmjena: Ranije se tražila saglasnost, ali više ne, obzirom da se uzima da su gradska/općinska vijeća dala svoje saglasnosti prilikom izglasavanja prostorno-planske dokumentacije te se sada traži dostavljanje mišljenja, a ne saglasnosti.)

Ukoliko se prirodna vrijednost nalazi na području oba entiteta, prijedlog za zaštitu daje Federalno ministarstvo i nadležno ministarstvo Republike Srpske u skladu sa Međuentitetskim programom zaštite okoliša.

Zakon/Akt o proglašenju

Članom 145. Zakona o zaštiti prirode je propisano šta sve Zakon o proglašenju treba da sadrži:

Zakon o zaštiti prirodne vrijednosti sadrži:

- naziv i kategoriju zaštićene prirodne vrijednosti;
- precizan opis granica prostornog obuhvata zaštićenog područja;
- naziv razreda iz člana 134. stava 2. ovog Zakona;
- mjere zaštite iz člana 157. stav 2. ovog Zakona i sankcije za njihovo nepoštovanje;
- naziv mjerila kartografskog prikaza;
- kartografski prikaz s precizno opisanim granicama prostornog obuhvata, koji je sastavni dio akta o proglašenju.

Granice zaštićenog područja utvrdit će se u skladu sa relevantnim dokumentima prostornog uređenja, prema Zakonu o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH i prostornim planovima kantona.

Posebnom odlukom Vlade FBiH odnosno skupština kantona može se odrediti zaštitna zona koja je izvan zaštićene prirodne vrijednosti i propisati mjere zaštite tog područja, na prijedlog Federalnog ministarstva ili kantonalnog ministarstva u zavisnosti od stepena zaštite.

Zakon o proglašenju zasniva se na stručnom obrazloženju kojim se utvrđuju vrijednosti područja ili komponente prirode koja se predlaže za zaštitu, način upravljanja tom prirodnom vrijednošću, te potvrdu predlagača akta o proglašenju te o osiguranim sredstvima za provođenje mjera zaštite...”

Nakon što se izradi Zakon ili Akt o proglašenju prirodne vrijednosti zaštićenom, obavještava se javnost, što podrazumijeva javni uvid u predloženi akt koji se provodi u jedinicama lokalne samouprave na područjima gdje se potencijalno zaštićeno područje nalazi i javni uvid traje najmanje 30 dana. Obavijest o mjestu i datumu održavanja javnog uvida se objavljuje u najmanje jednom dnevnom listu zajedno sa ostalim relevantnim podacima. Predlagač akta ima rok od 30 dana da se očituje o podnesenim primjedbama (Član 146. Zakona o zaštiti prirode).

Zakon/Akt o proglašenju se objavljuje u “Službenim novinama FBiH” ili “Službenim novinama kantona”, u zavisnosti od kategorije i stepena zaštite (Član 147. Zakona o zaštiti prirode).

Zaštićene prirodne vrijednosti upisuju se u Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti. Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti vodi nadležno ministarstvo i Zavod. Podaci iz Registra zaštićenih prirodnih vrijednosti su javni, osim ako se odredi drugačije. Kantonalna ministarstva nadležna za zaštitu prirode će dostavljati godišnji izvještaj Fondu za zaštitu okoliša koji vodi bazu podataka do formiranja Federalnog zavoda (Član 148. Zakona o zaštiti prirode).

Prirodne vrijednosti o kojima se vodi postupak radi stavljanja pod zaštitu nalaze se pod privremenom zaštitom od dana kad je oglašena obavijest o javnom uvidu u dnevnoj štampi, do okončanja postupka i za vrijeme privremene zaštite na prirodne vrijednosti primjenjuju se odredbe ovoga Zakona kao da su proglašene zaštićenim (Član 149. Zakona o zaštiti prirode).

Ako nestanu obilježja zbog kojih je područje proglašeno zaštićenim, nadležno tijelo donijet će Akt o prestanku zaštite uz prethodno pribavljenu saglasnost Federalnog ili kantonalnog ministarstva. Akt o prestanku zaštite zasniva se na stručnom obrazloženju zavoda kojim se utvrđuje nestanak obilježja zbog kojih je prirodna vrijednost zaštićena. Akt o prestanku zaštite se objavljuje u Službenim novinama. (Član 150. Zakona o zaštiti prirode).

Upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima

Zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima upravljaju javna preduzeća i javne ustanove.

Javna preduzeća za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima iz kategorija I i II, odnosno iz nadležnosti Federacije - osniva Vlada Federacije BiH. Javne ustanove za upravljanje ostalim zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima osnivaju ili se daju u nadležnost postojećim ustanovama na nivou kantona, odnosno lokalnih zajednica.

Pored postojećih javnih preduzeća i javnih ustanova koje su osnovali Vlada Federacije i vlade kantona, mogu se formirati nova javna preduzeća i javne ustanove samo uz predhodnu odluku Parlamenta Federacije, odnosno skupština kantona.

Upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima iz kategorija III do VI, odnosno ona koja su u nadležnosti kantona, može se povjeriti javnim ustanovama i javnim preduzećima čiji je osnivač općinsko, odnosno gradsko vijeće (Član 151. Zakona o zaštiti prirode).

Javna preduzeća i javne ustanove obavljaju djelatnost zaštite, održavanja i promocije zaštićenog područja i druge zaštićene prirodne vrijednosti u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, te nadziru provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju (Član 152. Zakona o zaštiti prirode).

Sredstva za rad javnih preduzeća, javnih ustanova i obavljanje djelatnosti iz člana 152. ovog Zakona osiguravaju se iz:

- osnivačkih sredstava;
- iz sredstava Fonda za zaštitu okoliša Federacije BiH u skladu sa Zakonom o Fondu za zaštitu okoliša u FBiH i fondova za zaštitu okoliša kantona u kojima je Fond za zaštitu okoliša osnovan;
- prihoda od korištenja prirodnih vrijednosti u zaštićenim područjima;
- prihoda od naknada;
- utvrđenih beneficija (npr. oslobađanje uplate cijelog iznosa ili dijela dobiti...);
- drugih izvora utvrđenih ovim Zakonom i posebnim propisima.

Provođenje zaštite

Organizacija prostora, način korištenja, uređenja i zaštite prostora uređuje se prostornim planom područja posebnih obilježja.

Prostorni plan zaštićenih područja donosi Parlament FBiH ili skupština Kantona svako u okviru svoje nadležnosti. (Član 154. Zakona o zaštiti prirode).

Upravljanje zaštićenim područjima provodi se na osnovu plana upravljanja. Plan upravljanja zaštićenim područjem donosi Vlada Federacije BiH ili vlada kantona ili općinski načelnik ili gradonačelnik za period od deset godina, na prijedlog Federalnog ministarstva i kantonalnog ministarstva ili općinske/gradske službe nadležne za zaštitu prirode.

Plan upravljanja određuje razvojne smjernice, način izvođenja zaštite, korištenja i upravljanja zaštićenim područjem, te pobliže smjernice za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva. Pravna i fizička lica koja obavljaju djelatnosti u zaštićenom području dužna su se pridržavati plana upravljanja. Nakon proteka razdoblja od pet godina analizira se provođenje plana upravljanja i ostvareni rezultati te se po potrebi obavlja revizija plana upravljanja na način i u postupku kako je to propisano za njegovo donošenje.

Novi plan upravljanja donosi se najkasnije 30 dana prije isteka važenja prostornog plana. (Član 155. Zakona o zaštiti prirode).

Plan upravljanja zaštićenim područjem sadrži:

a) Ciljeve i politiku upravljanja zaštićenim područjem:

- svrha, funkcije, i ciljeve zaštićenog područja,
- politika upravljanja zaštićenim područjem.

b) Smjernice zaštite zaštićenog područja,

- ocjena stanja zaštićenog područja,
- koncept zaštićenog područja,
- zaštita i upravljanje prirodnim i kulturnim vrijednostima/resursima područja koje se štiti (programi zaštite i dr.),
- razvoj dopuštenih djelatnosti u zaštićenom području,
- razvoj i redovno provođenje obrazovnih aktivnosti prilagođenih različitim grupama (svakodnevni posjetoci, škole u prirodi, ekskurzije, naučna istraživanja i sl.)
- posjećivanje zaštićenog područja (program posjećivanja, razgledavanja i dr.),
- smjernice za izgled objekata u zaštićenom području,
- povezivanje zaštićenog područja sa susjednim područjima,
- uticaj na okoliš i socioekonomski kompleks,
- procjenu uticaja klimatskih promjena na prirodne vrijednosti zaštićenog područja.

c) Izvođenje plana:

- smjernice za povezivanje sektorskih planova,
- strategija izvedbe plana,
- nadzor,
- način finansiranja,
- troškovi i izvori finansiranja,
- institucionalna struktura u upravljanju zaštićenim područjem.

Plan upravljanja provodi se godišnjim programom zaštite, očuvanja, korištenja i promocije zaštićenog područja.

Prije utvrđivanja prijedloga plana upravljanja, organ uprave je dužan provesti postupak javnog uvida.

Godišnji program iz stava 2. ovog člana donosi nadležni organ javnog preduzeća ili javne ustanove, uz pribavljenu saglasnost Federalnog ili kantonalnog ministarstva u zavisnosti od nadležnosti. (Član 156. Zakona o zaštiti prirode).

Mjere zaštite zaštićenih prirodnih vrijednosti sastavni su dio dokumenata prostornog uređenja, planova upravljanja te drugih propisa koji se donose na osnovu ovog Zakona i koji uređuju pitanja zaštite, očuvanja, unapređenja i korištenja zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Mjerama zaštite može se zabraniti ili ograničiti izvođenje zahvata u prostoru; gradnja infrastrukturnih objekata; gradnja novih tranzitnih, komunalnih, energetske, telekomunikacijskih i prometnih objekata; otkopavanje ili zasipanje terena; otkopavanje ili odnošenje kamenja, minerala ili fosila; odlaganje otpada ili ispuštanje otpadnih voda; mijenjanje vodnog režima; odvoženje naplavina; privredno korištenje prirodnih dobara; izvođenje hidromeliorativnih zahvata; odstranjivanje živica i drugih komponenata prirode; sadnja monokultura; skupljanje gljiva i biljaka i njihovih dijelova; uznemiravanje, ubijanje ili hvatanje životinja; lov; ribolov; saobraćaj rekreacijske djelatnosti; postavljanje reklamnih i drugih oznaka; posjećivanje i razgledavanje; i druge aktivnosti koje mogu ugroziti zaštićenu prirodnu vrijednost, osim u javnom interesu za očuvanje i zaštite prirodnih vrijednosti. (Član 157. Zakona o zaštiti prirode).

Neposredni nadzor u zaštićenim područjima obavljaju glavni nadzornik i nadzornici javnog preduzeća ili javne ustanove koja upravlja zaštićenim područjem. (Član 158. Zakona o zaštiti prirode).

Novim izmjenama i dopunama Zakona su dodati novi članovi 158a, 158b i 158c koji pobliže određuju kvalifikacije, odgovornosti te izgled glavnog nadzornika i nadzornika u preduzeću i javnoj ustanovi.

Finansiranje

U budžetu Federacije BiH i Fondu za zaštitu okoliša Federacije BiH se osiguravaju sredstva za zaštitu prirodnih vrijednosti, za novčane i druge podsticaje propisane Zakonom o zaštiti prirode, za naknade šteta nanesenih od zaštićenih životinja, za ostvarenje prava prvokupa Vlade Federacije BiH, te za naknade vlasnicima i korisnicima prava na nekretninama u zaštićenim prirodnim vrijednostima koje su od međunarodnog, državnog i federalnog značaja.

U budžetu kantona, osiguravaju se sredstva za zaštitu prirodnih vrijednosti koje proglašava kanton, za novčane i druge podsticaje propisane ovim Zakonom, te za ostvarenje prava prvokupa i naknade vlasnicima i korisnicima na nekretninama za ograničenja kojima su podvrgnuti u tim zaštićenim prirodnim vrijednostima.

Sredstva za finansiranje zaštite prirode osiguravaju se korištenjem prirodnih dobara i zaštićenih prirodnih vrijednosti, ako ovim ili posebnim zakonom nije drugačije određeno, naknadama od koncesijskih odobrenja, i iz drugih izvora utvrđenih zakonom ili propisima donesenim na osnovu zakona. (Član 208. Zakona o zaštiti prirode).

Inspekcijski nadzor

Sadržan je u XVI. Inspekcijski nadzor, od člana 210. zaključno sa članom 231., gdje se tačno određuju organizacija vršenja inspekcijskog nadzora, ovlaštenja inspektora te inspekcijski postupci.

Inspekcijski nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona provodi se u skladu sa odredbama ovog Zakona, Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 35/05), koje se odnose na inspekcijski nadzor, te Zakona o inspekcijama Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 69/05) (Član 210. Zakona o zaštiti prirode).

Inspekcijski nadzor u zaštićenim područjima I i II kategorije, odnosno svih zaštićenih područja koja su u nadležnosti Federacije, obavlja inspekcija zaštite prirode u Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, a za zaštićena područja kategorije III, IV, V i VI, odnosno koja su u nadležnosti kantona, obavlja kantonalni organ za inspekcijske poslove.

Inspekcijski nadzor provode inspektori zaštite prirode. (Član 211. Zakona o zaštiti prirode). Inspekcijski nadzor obuhvata:

- preduzimanje inspekcijskih radnji na utvrđivanju stanja izvršavanja propisa kod pravnih i fizičkih lica koja su u obavljanju svoje djelatnosti i radu dužna postupati prema odredbama ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona;
- preduzimanje drugih mjera određenih ovim Zakonom i drugim propisima (Član 212. Zakona o zaštiti prirode).

Kada utvrdi da je povrijeđen Zakon o zaštiti prirode, propis ili drugi akt donesen na osnovu tog Zakona, Federalni ili kantonalni inspektor zapisnikom konstatuje nepravilnost ili nedostatak i rješenjem određuje mjere i rok za njihovo otklanjanje. (Član 216. Zakona o zaštiti prirode).

Kaznene odredbe su sadržane u XVII. glavi Zakona o zaštiti prirode, od člana 232. zaključno sa članom 237. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode su povećane kazne, odnosno pooštrene su mjere i usklađene su sa Zakonom o prekršajima Federacije Bosne i Hercegovine.

Federalno ministarstvo za zaštitu okoliša i turizma trenutno radi na proglašenju novih Zaštićenih područja, a to su:

- Zakon o proglašenju zaštićenog pejzaža – kopneni pejzaž „Starača“ i
- Zakon o proglašenju zaštićenog pejzaža – kopneni pejzaž „Tišina“, koji su usvojeni u Skupštini Posavskog kantona.
- Zaštićeni pejzaž „Starača“, površine 424,4 hektara, nalazi se na području općine Odžak, a zaštićeni pejzaž „Tišina“, površine 471,91 hektara, na području općine Domaljevac-Šamac.
- Izrada Nominacijskog fajla za upis vodopada Milančev buk u mjestu Martin Brod – Nacionalni park Una u UNESCO-ov Registar svjetske prirodne baštine.
- Izrada Nominacijskog fajla za upis špilje Vjetrenice u UNESCO-ov Registar svjetske prirodne baštine.

U Federalnom ministarstvu za zaštitu okoliša i turizma postoje planovi za nova zaštićena područja koji obuhvataju:

- Prenj
- Plivska Jezera
- Mokra Megara i Martinski vis
- Okresanica
- Planina Čemerska i kanjon rijeke Misoće
- Livanjsko polje i planina Zvijezda – Zakon o proglašenju na prvoj sledećoj sjednici.
- Bjelašnica-Treskavica-kanjon Rakitnice
- Botaničko-floristički rezervat Mediteranetum Neum
- PP Una
- Rijeka Krušnica.

Možemo zaključiti da proglašenje zaštićenih područja zahtjeva multidisciplinarni pristup, usklađenost s prostornim planovima i transparentnu proceduru uz uključivanje javnosti i nadležnih institucija. Zajedno možemo doći do cilja i zaštititi 30% teritorije samo ukoliko budemo surađivali jedni sa drugima na dobrobit naše prirode i prirodnih bogatstava.

